

vangen, maar een tweede keer merkt men dat het net teveel is en alleen spektakulair, dus vals.

Ook de personages van Celia (Christine Barbaux) en Cinna (Marie-Britt Aruhn) zijn volkomen zonder substantie: in het libretto is vooral Cinna een merkwaardig personage, het middelpunt van complexe menselijke verhoudingen, maar hiervan brengt Chéreau niets terecht.

Het centrale probleem, dat van politiek-filosofische aard is, heeft Chéreau niet aangesproken. In het programmaboekje schrijft hij dat het libretto over een morele les ging (men lette op de gebruikte tijd) "quelque chose comme une clémence — ce dont il n'est évidemment pas question," voegt hij eraan toe. Men moet altijd dubbel oppassen wanneer Franse intellectuelen, doordrenkt van de taal-acrobatiën van Barthes of Derrida, ogenschijnlijk ongevaarlijke woordjes rondstrooien zoals 'évidemment'. Het is, in dit geval, natuurlijk niet evident, maar het woordje doodt meteen elke nood aan argumentatie, een argumentatie die ook volledig in de vertoning afwezig is, zodat de figuur Silla eendimensioneel herleid wordt tot een andere 'eenzame'. Dit is geen diepzinnige maar wel een modieuze lezing. Ik wens een echte discussie: ik wil nog altijd de redenen horen waarom men positieve gevoelens zo makkelijk onder het tapijt keert als louter fictie of inbeelding. Het gebaar geeft mij telkens aanstoot, niet omdat het gedachtenloos maar wel omdat het gevaarlijk is. De lieve lezer zal wel merken dat ik wat gepassioneerd word, maar dat komt omdat de utopische dimensie van het gedachtengoed van de achttiende eeuw je dierbaar is. Ik heb nog altijd oog voor de merkwaardige historische situatie, waarbij, tijdens het ancien régime, het afstand doen van de macht als een menselijke daad wordt geprezen. Het is een scène die de Gemarra aanbrengt als een verrassing (het enigma Silla), omdat een inzicht vaak als verrassing verschijnt. Indien niemand in dit stuk iets doet, dan is dat slechts schijn, want bij Silla, de man waarover we niets vernemen, gebeurt er iets belangrijks. Alleen vindt Chéreau dit inzicht waardeloos, en maakt hij Silla tot een belachelijk personage, omdat hij alleen op deze manier zijn stelling over de kosmische eenzaamheid in stand kan houden. De opgelegde visie van de regisseur op het libretto is het resultaat van een weigering, die als een axioma wordt gesteld. (9)

Deze instelling bepaalt zo sterk zijn theaterarbeid dat hij aan de positieve elementen van het gegeven moedwillig voorbij gaat: aan de echtelijke liefde schenkt hij niet de minste aandacht, van de mogelijke held (met

Hamlet-allures) Cecilio maakt hij een bedroevende zwakkeling. Het gevolg is dat hoe meer men de tekst kent, op hoe losser schroever het geheel komt te staan.

In de laatste scène zit Chéreau erg in de maag met het happy-end dat de muziek en de tekst uitdrukken. Voor Chéreau gaat Silla net iets te ver, want zijn machtsafstand behoort niet tot de *Clemenza*. Het wegvallen van de dictator wordt niet op gejuich onthaald: het Romeinse volk loopt er verslagen bij, de andere personages, Silla's tegenstanders, zijn door zijn verdwijnen volledig ontredderd: de plotse gift van de vrijheid is een angstwekkende gedachte (een idee zo oud als Dostojevsky, en het baart verwondering dat een linkse Franse intellectueel zich plots tot zulk een reactionair gezelschap bekennt). Het verdwijnen van de autoriteit is de intrede van de zinloosheid van de chaos: het is natuurlijk een gedachte die uitstekend past bij een dictatoriale regisseur, die precies uit de gedrevenheid waarmee hij bevelen geeft, zijn arbeid tot stand brengt. Deze gedachte is voor hem van zoveel belang, dat hij er graag de complexiteit van de eindsituatie aan opoffert.

Dat het verhaal van Mozart dat van Chéreau niet is, hoeft op zichzelf niet als onvergeeflijk aangerekend te worden. Erger is het wanneer men

Chéreau op een reeks dramaturgische fouten betrapt: de ruimte van de zaal (waarlangs sommige acteurs opkomen en afgaan) en de ruimte van het toneel krijgen geen duidelijke semiotische betekenis, omdat het nu eens als een symbolische scheidingslijn dan weer als een zuiver technisch hulpmiddel wordt aangewend. Op zeker ogenblik staat Cecilio te zingen, terwijl Cinna luistert. Plots vindt deze dat het toch wat lang duurt, vermoed ik, want hij gaat langs de zaal af. Op het einde van de aria verschijnt hij weer uit de coulissen: waarom? Gun mij een on-eerbiedige gedachte: "moest hij zo nodig gaan plassen?" en vertel mij of u een beter motief verzinnen kunt. Een grote regie laat zulke mogelijkheden bij een lezing gewoon niet opkomen.

Een twijfelgeval

De vertoning laat mij dus achter met de grootste twijfel over Chéreaus prestatie. Al die drukte gaat de eenvoudige menselijke verhoudingen en dus de waarheid uit de weg, alsof de regisseur gaandeweg geen geloof meer had in zijn stof. Het beweeglijke van de voorstelling, dat zo sterk als kwaliteit bij een eerste kennismaking fungeerde, blijkt nu voort te komen uit een ongedurigheid.